

9. SINIF TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI'NIN ELEŞTİREL DÜŞÜNME AÇISINDAN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi

Arş.Gör. Gamze ÇELİK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi

Özet

Bu araştırmanın amacı; Çanakkale il merkezinde ve ilçelerinde bulunan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nı eleştirel düşünme açısından değerlendirmesidir.

Araştırma yöntemi olarak betimsel araştırma tekniklerinden tarama modeli seçilmiştir. Verilerin toplanması amacıyla ölçek formu geliştirilmiştir. Ölçeğin ilk bölümü 8 maddeden oluşan "kişisel bilgiler" ölçeğidir.. İkinci bölümü ise; 55 maddeden oluşan "9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda eleştirel düşünme becerisini öğretmen görüşlerine göre belirleme ölçeği" olarak hazırlanmıştır. Ölçek toplam 55 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddenin karşısında da davranışın görülme sıklığını belirtmek için beşli bir seçenek verilmiştir. Bunlar en olumsuzdan en olumluya doğru "kesinlikle katılmıyorum-kesinlikle katılıyorum" (1-5) biçiminde derecelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha ile belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısının .90 olduğu belirlenmiştir. Uygulanan ölçeğin tamamı güvenilir kabul edilmiş ve uygulanmıştır.

Araştırmada; 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın metin seçiminin eleştirel düşünme becerisi açısından, kısmen yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel düşünme, Türk edebiyatı, Eğitim.

THE EVALUATION OF TURKISH LITERATURE CURRICULUM FOR 9TH GRADE ACCORDING TO THE TEACHERS' PERCEPTIONS ABOUT CRITICAL THINKING

Abstract

The aim of this study is to make Turkish Language and Literature teachers in Çanakkale province centrum and districts evaluate Turkish Literature Program in terms of critical thinking.

Screening model as one of Descriptive Research Methods was used as the Research method. A survey form was developed for data collection. The first part of the survey including eight questions was prepared as "personal information" questionnaire and the second section consisted of 55 items as "determining vision of teachers on Turkish Literature Program of 9th classes in terms of critical thinking". Survey consists of 55 items. Five options were given in front of each item to indicate the frequency of the behavior to be seen. These are rated from the most negative to the most positive as "I certainly do not agree- certainly agree" (1-5). Reliability of the inventory was identified with Cronbach Alpha. Reliability of the survey was found as .90. All the applied surveys were accepted completely as reliable and practiced.

At the end of the survey; text selection of Turkish Literature Program of the 9th classes was found to be partially sufficient in terms of critical thinking.

Key Words: Critical thinking, Turkish literature, Education.

Giriş

Nitelikli insanların yetiştirilmesi ve bilginin insanlara ulaşması için, toplumla iç içe olması beklenen okullar, önemli ortamlardır; ancak okullar artık tek kaynak olarak düşünülmemektedir. Okulun işlevi ile birlikte, öğrenciye kazandırılması beklenen nitelikler, öğrenme-öğretme süreci, öğretmenlerin görev ve sorumlulukları da değişikliğe uğramıştır. Önceki dönemlerde öğretmen bilgiye sahip olan, bilgiyi aktaran kişi olarak görülmekteyken, bilginin elde edilmesinde ve kullanılmasında yaşanan teknolojik gelişmeler, öğretmenin sınıf içerisindeki rolünü de farklılaştırmıştır.

Yaşanan gelişmelere paralel olarak bireyin topluma faydalı olabilmesi için kazanması gereken davranışlar katlanarak çoğalmakta, tüm teknolojik kolaylıklarına karşın, insan bir yol göstericiye ihtiyaç duymaktadır. Öğretmen beklenen, bilgiyi depolayan ve onu öğrenciye sunan kaynak olması değildir. Öğretmen beklenen öğrenciyi bilgiye yönlendiren kişi olmasıdır. Bu anlayıştan yola çıkıldığında, öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikleri de artmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin yalnızca bilişsel becerilerinin gerçekleştirilmesini sağlamak durumunda değildir. Bunun yanında, öğrencilerinin öğrenmelerini kolaylaştırıcı olmaları, etkili bir öğretmen olmaları, grup çalışmalarını organize etmeleri beklenmektedir. Öğrenme etkinliklerine ve öğrencilerin psikolojik dengelerine, sosyal etkileşimlerine, cinsel eğilimlerine, kültürel eğitimlerine dikkat etmek zorundadırlar. Öğretmenin sorumlulukları artmaktadır (Eacute ve Esteve, 2000'den aktaran Gözütok, 2006: 37-38).

Gelişmek isteyen toplumlar, bilgiye ulaşmayı bilen insanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ulaşılan bilgilerin kullanılması yeni bilgiler üretilmesi de önem taşımaktadır. Bunu sağlamak için eğitim politikalarında yenileşme yolları aranmaktadır. Gelecekte de bilgi üretmeyi bilen toplumların değeri artacaktır (Dikbaş ve Hasırcı, 2008: 70).

Son yıllarda, eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin nasıl düşündükleri ve nasıl öğrendikleri üzerinde tartışılmaktadır. Günümüzde bireylerin araştırma yapabilme, sorun çözebilme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme gibi çeşitli düşünme yollarını bilmesi ve uygulayabilmesi önem taşımaktadır. Düşünme ve öğrenmenin nasıl gerçekleştiği üzerinde artık daha çok durulmaktadır. Bundan dolayı bireylerin nasıl öğrendiği ile ilgili olarak öğrenme stili, nasıl düşünmesi gerektiği konusunda ise eleştirel düşünme kavramı, bu soruların en azından bir kısmının açıklanmasına yardımcı olacaktır (Güven ve Kürüm, 2006: 76).

Eğitim, başkalarının etkisiyle insanın kendi davranışlarında değişmeler oluşturması demektir. Böyle bir oluşum insanın doğumundan ölümüne kadar tüm yaşamı boyunca sürmektedir. Eğitim denildiğinde, çoğunlukla bu denli genel ve geniş sınırları olan bir anlam akla gelmemektedir. Bu sınıflamanın içine giren aile eğitimi, toplumsal denetim, usta - çırak ilişkisi gibi eğitimsel etkiler, eğitim kavramı içinde

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

olmalarına rağmen eğitim alanından sayılmamaktadır. Çünkü bunlar planlı olarak yapılan eğitim değildir.

İnsan, gereksinmelerini karşılamak için çaba göstermektedir. Her gereksinme ortaya çıktığında bu ihtiyacın ortadan kaldırılması insan için bir amaç olmaktadır. Bu amaca ulaşmada insanın yeterli bilgisi, becerisi varsa ve sorununu çözmek için olumlu tutum içinde ise o zaman ona yardım etmeye gerek yoktur. Fakat insan amacına ulaşacak yeterlikte değilse, onun bu sorununu çözebilmesine yardım edecek bilgi, beceri ve tutumu kazanması gerekmektedir. İnsan yaşamda öğrenmeyi kendi kendine her zaman yapamamaktadır. Başkalarının kendisine bazı yeterlikleri kazandırmasını istemektedir. Okul, yüzyıllar süren uzun bir gelişim sonucunda toplumun ortaya çıkardığı vazgeçilmez bir toplumsal kurumdur (Başaran, 1983: 12).

Küçükahmet'e (2001:1-2) göre; dünyaya gelen her bebek yürümesini, konuşmasını daha sonra da yemek yemesini öğrenmektedir. Doğumdan sonraki ilk dönemde en yakın çevresi; annesi, babası ya da ailesinin diğer bireyleri bebeğin bir şeyler öğrenmesine yardımcı olmaktadır. İşte bu öğretilenlerin tümüne "eğitim" denir.

Tyler'a göre eğitim; kişinin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir. Eğitim yanlış ya da eksik olan öğrenmelerin düzeltilmesini sağlamaktadır. Eğitim bireyin kendi yeteneklerinin bilincinde olmasını sağlamak ve bu yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Tyler, 1950'den aktaran: Sönmez, 2002: 31-32).

Günümüzde eğitim programlarında bilimsel düşünceye önem verildiği görülmektedir. Yeni öğretim yöntemleri kullanılmakta ve eski metotlar rafa kaldırılmaktadır. Tüm bu gelişmeler öğrencilerin eğitime bakışına da yansımaktadır. Artık öğrenciler kendi eksiklerinin farkındadır. Kendilerine sunulan her bilgiyi mutlak doğru olarak görmemektedir. Farklı bakış açılarına karşı hoşgörülüdür. Apaydın ve Çelik (2010: 265-266) tarafından Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde okuyan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ölçülmüştür. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının açık fikirlilik alt boyutunda eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç; öğretmen adaylarının farklı yaklaşımlara karşı hoşgörülü ve kendi yaklaşımlarına karşı duyarlı olduklarını ifade etmektedir.

Dünyada meydana gelen değişmelere paralel olarak bilgiyi edinme ve kullanmada değişmeler meydana gelmiştir. Bilginin hızlı aktığı yirmi birinci yüzyılda, gelişmiş bir toplum olabilmenin yolu, sorunu çözmede ya da herhangi bir konuda karar vermede bilgiyi eleştirel bir biçimde kullanabilen bireylere bağlı olmaktadır (Şen, 2009: 70).

Edebiyat eğitimi gençlere özgürce düşünebilme, kendini ifade edebilme ve öz güven sahibi olma özelliklerini kazandırabilmelidir. Edebiyat dersi sadece bir ezber dersi olmamalıdır. Öğretmenler öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmelidir. Gençlerin hayata farklı pencerelerden bakabilmeleri sağlanmalıdır.

Ezberin de eğitimde kullanılması gerektiği durumlar mevcuttur. Akyüz (2007: 426) bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmiştir: “ Ezbercilik, anlamadan ve hemen her alanda bellekte birçok gereksiz bilgiyi aynen tutmaya çalışmaktır. Oysa ezber farklıdır: Çocuğa yaşı ve düzeyine uygun, ana dilinde bazı edebî parçaların ezberletilmesi ya da yabancı dil derslerinde ezberin kısmen kullanılması yararlı olur. Fakat bunun da öğrenme psikolojisi ve yöntemlerinin verileri ışığında yapılması gereklidir.”

Günümüzde, toplumumuzu oluşturan tüm ögeler, kendi doğruları yolunda kıyasıya çatışıyorsa bunun en önemli nedeni, kendi doğrularını ezberletmeye ve onun karşıtlarını reddetmeye dayalı eğitim sistemimizdir. Alfred North Whitehead'e (Titiz, 2001: 41-67) göre; “Eğitim, edinilen bilgilerin hayata uygulanması sanatının kazanılmasıdır.”

Dutoğlu ve Tuncel'e (2008) göre; dünyanın sürekli bir değişim içinde olması her alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişimi zorunlu kılmıştır. Ancak bugün eğitim dünyasında sürekli tartışılan konulardan birisi; eğitim sisteminin bu gerekliliğin dışında kaldığı, gelişimin ve değişimin beraberinde getirdiği nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılayamadığıdır. Bilgi toplumu olma yolunda kaydedilen ilerlemelere rağmen, bireylerin bilgiyi sorgulamadan kabul ettiği görülmektedir. Bu durumun önüne geçmek için bireylere eğitim yoluyla üst düzey düşünme becerilerinden biri olan eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması son derece önemlidir.

“Düşünme, içinde bulunulan durumu anlayabilmek amacıyla yapılan aktif, amaca yönelik organize zihinsel sürece verilen addır” (Cüceloğlu, 1993:205). Presseison'a (1991'den aktaran: Öner, 1999:8) göre düşünme; genelde bilişsel bir süreç olarak kabul edilmektedir. Düşünen insan yaşadığı dünyayı etkileyebilme gücünü taşımaktadır. İnsan, yeni düşünceler üretmek gelişmekte ve kendisini de yenileyebilmektedir.

Şengül ve Üstündağ'a (2009) göre; düşünmek insanoğlunun varoluşundan beri sorguladığı, incelediği, anlamaya çalıştığı ve eğitimden söz açıldığında ayrıntılı bir şekilde tartıştığı konulardan birisidir. Düşünmek eyleminin anlaşılması, bireye ve dolaylı olarak topluma eğitim yoluyla kazandırılması öngörülen bilgi, duygu ve becerileri belirlemek yönünden önem taşımaktadır (Şengül ve Üstündağ, 2009:237-248).

Eleştirel düşünme öğrencilerin daha önceden bildiklerini uygulamaya koymas ve kendi düşüncelerine değer biçerek ön öğrenmeleri yenilemesidir. Gerçekçi tarafsız bir dünya görüşü için gerekli olan zihinsel beceriler ve karmaşık görüşlerin öğrenilmesindeki bireysel farklılıklar ve sorunların çözümündeki farklı görüşler, eğitim programlarının temel hedeflerinden birinin eleştirel düşünme olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Eleştirel düşünme eğitim ve öğretim sisteminin merkezinde yer almalıdır (Şahinel, 2002: 40-41).

Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşünme; öğrencilerin bilgilerini günlük yaşamlarında kullanabilmesi ve kendi düşüncelerine değer biçebilmesidir. Bireyin farklı görüş ve düşüncelere açık olmasıdır. Tarafsız bir dünya görüşü için gerekli olan zihinsel beceriler ve karmaşık görüşlerin öğrenilmesindeki bireysel farklılıklar eğitim programlarında eleştirel düşünme becerisine yer verilmesi gerektiğini göstermektedir (Şahinel,2002: 40-41).

Eleştirel düşünme "bireyin ne yapacağına ve neye inanacağına karar vermesi için çözümleyici, değerlendirmeye yönelik, bilinçli olarak yargılarda bulunması ve bu yargıları ifade etmesi" şeklinde de tanımlanmıştır (Evancho 2000'den aktaran: Akbıyık, 2002:9).

Halpern (1996) eleştirel düşünmenin belirleyici özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Sonuç çıkarma: Geçerli sonuçlara ulaşmak için doğru kabul edilen durumların, olayların ya da olguların incelenerek akıl süzgecinden geçirilmesidir.
2. Analiz etme: Sunulan nedenlere dayanarak varılan sonucun doğruluğunun çözümlenmesi çabasıdır. Bunun için de nedenlerin kabul edilebilir olması gerekmektedir.
3. Hipotezleri test etme: Düşüncelerimizin ya da inançlarımızın doğruluğunu sınamaya ilişkin ortaya atılan hipotezlerin farklı gözlemlere dayanarak doğru olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır.
4. Olasılıkları görme: Herhangi bir sorunun sebeplerine ve çözümlerine ilişkin olası durumları tespit edebilmedir.
5. Karar verme: Belli bir sorun karşısında varolması mümkün olan seçenek ile başlayan aktif bir süreçtir.
6. Sorun çözme: Bir sorunun tanımlanması ile başlamaktadır. Çözüme doğru ulaşmayı sağlayan tüm seçenekleri içine alan bir süreçtir.
7. Yaratıcı düşünme: Özgün ve kullanışlı olan bir şey üretebilmedir (Halpern 1996'dan aktaran: Kürüm, 2002:27-28).

Eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireyler kendilerini bir ortamda belli etmektedirler. Çünkü bu beceriye sahip bireyler özgün düşünebilen ve yaratıcılıklarını geliştirmiş olan bireylerdir. Sorunlara yapıcı çözümler üretebilmektedirler.

Edebiyat derslerinde öğrenciler düşüncelerini ifade etmekte, yapıcı tartışmalar yapabilmektedir. Geçmişte yaşanan olaylardan bahsedilmekte, aynı zamanda günümüzde yaşanan olaylar da bu derste değerlendirilmektedir. Türk edebiyatı dersleri bu yönüyle eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması için en uygun olan derslerden bir tanesidir. Doğru yöntem ve teknikler kullanıldığında öğrencilerin bu beceriyi kazanması mümkün olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenleri tarafından 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme açısından değerlendirilmesini sağlamaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın metin seçimi eleştirel düşünme becerisi açısından ne düzeye sahiptir?
- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun öğretmenler tarafından uygulanabilirlik düzeyi ne durumdadır?
- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda yer alan eleştirel düşünme boyutunun öğrenciler tarafından uygulanabilirliği ne düzeydedir?
- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunda yer alan metinlerin, metin-yazar-okuyucu ilişkisi ne düzeydedir?
- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun farklı tekniklerle uygulanması ne düzeydedir?
- Öğretmen görüşlerine göre 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun evrenselliğinin değerlendirilmesi ne düzeydedir?

Sınırlılıklar

Bu araştırma, veri toplanan okullar ve anket uygulanan öğretmenler, örgütsel ve kişisel değişkenler bakımından aşağıdaki gibi sınırlandırılmıştır.

- Araştırma kapsamına alınan okullar Çanakkale il merkezi ve ilçelerindeki resmî liseler ile sınırlıdır.
- Anket soru başlıkları 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın incelenmesi ve literatür taraması sonucu elde edilen eleştirel düşünme boyutu ile sınırlıdır.
- Araştırma; 9.sınıf Türk Edebiyatı Programı eleştirel düşünme boyutunun yeterliliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ile sınırlıdır.
- Araştırma bulguları Çanakkale il merkezinde ve ilçelerinde örnekleme alınan liselerde görev yapan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma Modeli

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan çalışma, tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modeli betimsel nitelikte olan bu araştırmanın amacına en uygun olan modeldir. Tarama araştırması; bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin veya ilgi, tutum, beceri, yetenek gibi özelliklerinin tespit edildiği araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008:177). Bu çalışmada verilerin toplanmasında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları ayrıca literatür taramasından elde edilen verilere dayanılarak oluşturulmuştur.

Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, 2007–2008 eğitim öğretim yılında Çanakkale ili resmî ortaöğretim kurumlarında görev yapan toplam 210 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni oluştururken çalışmanın örneklemini ise Çanakkale merkez ve ilçelerinde görevli random yoluyla seçilen 100 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması amacıyla Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerine yönelik bir ölçek geliştirilmiştir. Anketin ilk bölümü sekiz sorudan oluşan "kişisel bilgiler" anketi, 55 sorudan oluşan ikinci bölümü ise "9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda eleştirel düşünme becerisini öğretmen görüşlerine göre belirleme ölçeği" olarak düzenlenmiştir. Anket toplam altı boyutta 55 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddenin karşısında da davranışın gösterilme sıklığını belirtmek için beşli bir seçenek verilmiş, bunlar en olumsuzdan en olumluya doğru "kesinlikle katılmıyorum–kesinlikle katılıyorum" (1-5) biçiminde derecelenmiştir.

Anketin güvenilirliği Cronbach Alpha ile belirlenmiştir. 50 öğretmene anket uygulanmıştır. Anketin güvenilirliği .9021 olarak bulunmuştur. Anketin Alpha değerleri anketin güvenilirlik derecesinin yüksek olduğunu göstermiştir. Uygulanan anketin tamamı güvenilir kabul edilmiş ve uygulanmıştır. Anket formuna son şekli verildikten sonra, anket örnekleme giren ortaöğretim okullarındaki Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerine uygulanmıştır. Anket formlarının uygulanması ve geri toplanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. 100 öğretmene ulaşılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde SPSS paket programından yararlanılmıştır. Verilerle ilgili frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve elli beş davranışa ilişkin öğretmen algılamalarının okullar genelinde ortalama standart sapma değerleri bulunarak

tablolar oluşturulmuştur. Öğretmenlerin görüşleri ile ilgili bulgular tablolaştırılmış ve incelenmiştir. Daha sonra elde edilen bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutuna yönelik maddelere ilişkin verilerden frekans, yüzde ve ortalama hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öğretmen görüşleri açısından 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı metin seçiminin eleştirel düşünme becerisi açısından düzeyleri, programın eleştirel düşünme boyutunun öğretmenler tarafından uygulanabilirlik düzeyi, programda yer alan eleştirel düşünme boyutunun öğrenciler tarafından uygulanabilirliği, programın eleştirel düşünme boyutunda yer alan metinlerin metin-yazar-okuyucu ilişkisinin değerlendirilmesinin yeterliliği, programın eleştirel düşünme boyutunun farklı tekniklerle uygulanma yeterliliği ve programın eleştirel düşünme boyutunun evrenselliğinin değerlendirilmesi alt başlıkları altında incelenmiş ve elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Görüşleri Açısından 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Metin Seçiminin Eleştirel Düşünme Becerisi Açısından Düzeyleri

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{X}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Metni oluşturan öğelerin birbiriyle ilişkilendirilmesi becerisi dikkate alınmıştır.	17	17	48	48	22	22	9	9	4	4	3,65	,99
2. Metni oluşturan öğelerin karşılaştırılması becerisi ele alınmıştır.	14	14	49	49	19	19	16	16	2	2	3,57	,98
3. Metnin yazılış amacının açıklanması dikkate alınmıştır.	16	16	41	41	19	19	20	20	4	4	3,45	1,10
4. Metnin hedef kitleye uygunluğunun değerlendirilmesine yer verilmiştir.	7	7	23	23	32	32	30	30	8	8	2,91	1,06
5. Metnin yazılış amacının eleştirilmesi dikkate alınmıştır.	9	9	24	24	28	28	34	34	5	5	2,98	1,07
6. Metnin hedef kitleye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi ele alınmıştır.	4	4	25	25	30	30	29	29	12	12	2,80	1,07
7. Metnin dönemini temsil gücünün sorgulanması dikkate alınmıştır.	13	13	50	50	15	15	19	19	3	3	3,51	1,03
8. Yazarın başarısının sorgulanması üzerinde durulmuştur.	4	4	23	23	25	25	38	38	10	10	2,73	1,05
9. Yazarın yazma amacının tartışılması dikkate alınmıştır.	2	2	34	34	36	36	25	25	3	3	3,07	,89
10. Metne ilgi duyma nedeninin açıklanması üzerinde durulmuştur.	8	8	19	19	36	36	29	29	8	8	2,90	1,05

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Tablo 1'de, 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın metin seçiminin eleştirel düşünme becerisi açısından düzeyleri öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmiştir. Buna göre, en üst düzeyde “metni oluşturan öğelerin birbiriyle ilişkilendirilmesi becerisinin dikkate alınması” yer almaktadır ($\bar{x} = 3,65$). Programda metni oluşturan öğelerin birbiriyle ilişkilendirilmesi becerisi öğretmen görüşlerine göre uygulanabilmektedir. Bu durum öğretmenlerin metinlerin öğelere ayrılmasında ve bu öğelerin birbiriyle ilişkilendirilmesinde öğrencilere rehberlik edebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Türk Edebiyatı Programı'nda “metni oluşturan öğelerin karşılaştırılması becerisi” yeterli düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 3,57$). Programda seçilen metinlerdeki öğelerin karşılaştırılması sağlanarak öğrencilerin metnin ana düşüncesini daha iyi anlayabilmeleri ve yorum yaparak düşüncelerini açıklama fırsatı bulabilmeleri sağlanmak istenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre programın bu boyutu uygulanabilecek düzeydedir.

Programda yüksek düzeydeki diğer bir beceri “metnin dönemini temsil gücünün sorgulanması”dır ($\bar{x} = 3,51$). Seçilen metinlerin yazıldıkları dönemin sosyal ve siyasi özelliklerini yansıtabilme başarısının yüksek olmasına özen gösterilmiştir. Edebî metinlerin en önemli özelliklerinden birisi tarihî bir belge özelliği taşımasıdır. Çünkü okuduğumuz eserlerden o günün şartları gözlemlenebilmektedir. O dönemdeki şartlar günümüzle kıyaslanabilmektedir. O dönemde yaşamış önemli kişilerin hayatları hakkında gerçek bilgilere ulaşılabilmektedir. Program bu noktalara dikkat ederek hazırlanmıştır.

“Metnin yazılış amacının açıklanması dikkate alınmıştır” becerisi de yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,45$). Bir metin üzerinde açıklama ve yorum yapmaya geçmeden önce o metnin yazılış amacının ne olduğunun anlatılması öğrenci açısından önemlidir. Çünkü öğrencilerin yapacakları çalışma hakkında belirli bir ön bilgiye sahip oldukları zaman konuya hâkim olma düzeyleri de artacaktır. Program'ın bu açıdan öğretmen görüşlerine göre yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Türk Edebiyatı Programı'nda “yazarın yazma amacının tartışılması becerisi” de yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,07$). Öğretmen görüşlerine göre programda bu beceriye gereken önem verilmiştir. Her yazarın yazma amacı birbirinden farklıdır. Kimi yazar belirli bir konudaki görüşlerini dile getirmek için yazmayı tercih ederken, kimileri sadece unutulmamak adına yazma ihtiyacı duyar. Bu konuların öğrenciler tarafından tartışılması yazarları daha yakından tanıma açısından da önemlidir.

Türk Edebiyatı Programı'nda orta düzeyde yer alan becerilerden ilki, “metnin yazılış amacının eleştirilmesi becerisi”dir ($\bar{x} = 2,98$). Anketimize katılan öğretmenler bu konuya programda daha az yer verildiği görüşündedirler. Bu konuya ayrıntılı yer verilmemesinin nedeni yazarın yazma amacının tartışılmasına ayrıntılı yer verilmesinden kaynaklanmış olabilir. Bu iki konunun birbiriyle bağlantılı olduğu

düşünülürse öğrencilerin metnin yazılış amacı hakkında belirli bir görüşe sahip olabilecekleri düşünülebilir.

“Metnin hedef kitleye uygunluğunun değerlendirilmesi becerisi”ne Türk Edebiyatı Programı’nda orta düzeyde yer verilmiştir ($\bar{x} = 2,91$). Edebî metin sadece toplumun belirli bir kesimine sesleniyor olabilir. Bununla birlikte her metin belirli bir yaş grubuna hitap eder. Bütün bunların dikkate alınması öğrencilerin metni anlayabilmesi, yorumlayabilmesi için önem taşır. Ayrıca öğrencilerin Türk Edebiyatı dersine olan tutumlarını da etkiler. Eğer metin öğrencilerin yaş grubuna, eğitim seviyesine uygunsa ve öğrencilerin merakını uyandırmayı başarıyorsa derse karşı olumlu bir tutum oluşacaktır.

“Metne ilgi duyma nedeninin açıklanması becerisi” Türk Edebiyatı Programı’nda orta düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 2,90$). Öğrencilerin her biri metin üzerinde ayrı bir düşünceye sahip olabilir. Kimi öğrenciler metne ilgi duyarken, kimileri seçilen metne kayıtsız kalabilir. Metni kendi hayatlarıyla bağdaştıramayabilirler ya da metinde işlenen konu ilgi alanları dışındadır. Metne ilgi duyma nedeninin açıklanması öğrencilerin kendi fikirlerini açıklayabilmeleri ve metni eleştirmeleri için iyi bir fırsat olacaktır. Ancak öğretmenlerin görüşüne göre Türk Edebiyatı Programı’nda bu beceriye orta düzeyde yer verilmiştir.

Türk Edebiyatı Programı’nda öğretmen görüşlerine göre “metnin hedef kitleye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi becerisi” düşük düzeydedir ($\bar{x} = 2,80$). Bu beceri daha önce ele alınan metnin hedef kitleye uygunluğunun değerlendirilmesi becerisiyle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Program’da yeterince yer almadığı düşünülebilir.

“Yazarın başarısının sorgulanması becerisi” Türk Edebiyatı Programı’nda öğretmen görüşlerine göre yeterince yer almamaktadır ($\bar{x} = 2,73$). Yazarın başarısı metnin öğrenciler tarafından beğenilip beğenilmemesine göre değerlendirilebilir. Ancak yazarın diğer eserleri hakkında da bilgi edinilmesi gerekir. Öğrenciler grup çalışması yaparak yazarın hayatını ve yapıtlarını araştırıp yazar hakkında bilgi edinebilirler. Bu bilgileri sınıfta tüm arkadaşlarına sunabilirler. Bu konuda yapılabilecek etkinlikler çoğaltılabilir. Program’ın bu konuda eksik kaldığı söylenebilir.

Yeni programın yapısını incelediğimizde metinleri inceleme, çözümleme, değerlendirme ve yorumlamanın nasıl gerçekleşeceğini konu alan ünite ve kazanımların 9. sınıfta yer aldığı görülmektedir. Bu kazanımların ardından başlangıçtan günümüze Türk edebiyatı metinleri, yaşanan medeniyet daireleri, dönemlere ait zevk ve anlayış dikkate alınmıştır. Üç sınıfa ayrılan bu bölümler kendi içlerinde de ünitelere bölünmüştür (MEB 2005: 12).

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından
Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Tablo 2: Öğretmen Görüşleri Açısından 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Boyutunun Öğretmenler Tarafından Uygulanabilirlik Düzeyi

	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{X}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
11. Metnin yorumlanması, metinden sonuç çıkarılması dikkate alınmıştır.	28	28	51	51	10	10	8	8	3	3	3,93	,98
12. Yazarın bakış açısının sorgulanması ele alınmıştır.	21	21	43	43	19	19	13	13	4	4	3,64	1,07
13. Metindeki ifadenin kesin olup olmadığının tartışılması önemsenmiştir.	9	9	38	38	27	27	22	22	4	4	3,26	1,03
14. Metnin düzenlenişinin değerlendirilmesi dikkate alınmıştır.	9	9	47	47	30	30	12	12	2	2	3,49	,89
15. Kurmaca metindeki gerçeklikle yaşanan gerçekliğin karşılaştırılması dikkate alınmıştır.	27	27	48	48	13	13	10	10	2	2	3,88	,98
16. Metindeki olay örgüsünün oluşumunun belirlenmesi ele alınmıştır.	24	24	55	55	13	13	6	6	2	2	3,93	,89
17. Olaya dayalı metinlerde temanın belirlenmesi üzerinde durulmuştur.	33	33	47	47	14	14	3	3	3	3	4,04	,93
18. Metnin kişisel olarak yorumlanması dikkate alınmıştır.	19	19	47	47	21	21	12	12	1	1	3,71	,94
19. Yazıldığı dönemin kültür yapısıyla metin arasında ilişki kurulması üzerinde durulmuştur.	28	28	56	56	12	12	3	3	1	1	4,07	,78
20. Metnin düşünce yapısını oluşturan öğelerin ayrılması üzerinde durulmuştur.	18	18	45	45	21	21	14	14	2	2	3,63	1,00

Tablo 2'ye bakıldığında 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun öğretmenler tarafından uygulanabilirlik düzeyi, konusunda "yazıldığı dönemin kültür yapısıyla metin arasında ilişki kurulması üzerinde durulması becerisi" en üst düzeydedir ($\bar{X} = 4,07$). Bir metin yazıldığı dönemin kültür özelliklerini az ya da çok içinde barındırır. Bu yazarın toplumdaki ve çevresinden etkilenmesi sonucu olabilir. Bunun yanında anlatılan olay o dönemin kültür yapısını doğrudan doğruya anlatabilir. Bu nedenle de öğrencilerin metnin yazıldığı dönemin kültür yapısıyla olan ilişkisini incelemesi gerekir.

"Olaya dayalı metinlerde temanın belirlenmesi becerisi" üzerinde Türk Edebiyatı Programı'nda yüksek düzeyde durulmuştur ($\bar{X} = 4,04$). Türk Edebiyatı derslerinde

metin üzerinde çalışma yapılmasının sebebi, öğrencilerin belirli bir konu hakkında yorum yapabilmelerini sağlamaktır. Konunun temasını belirlemek de bu açıdan önemlidir. Edebiyat öğretmenlerine göre olaya dayalı metinlerde temanın belirlenmesi üzerinde yeterli düzeyde durulduğu söylenebilir. Bu da edebiyat dersinin hedeflerine ulaşması için önemlidir.

“Metnin yorumlanması, metinden sonuç çıkarılması becerisi” ile “metindeki olay örgüsünün oluşumunun belirlenmesi becerisi” Türk Edebiyatı Programı’nda aynı düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 3,93$). Öğretmen görüşlerine göre bu iki beceri yüksek düzeyde yer almaktadır. Edebiyat derslerinde öğretmenlerin üzerinde önemle durması gereken konulardan bir tanesi öğrencilerin yorum yapma becerilerinin güçlenmesini sağlamaktır. Metinden sonuç çıkarmak, olay örgüsünün oluşumunu belirlemek de daha sonra günlük yaşamlarında olaylara karşı bakış açılarının değişmesini sağlayacaktır. Edebiyat insanın empati kurmasını, hayata farklı yönlerden bakabilmeyi başarmasını ve daha güzel bir yaşam için çaba harcamayı öğrenmesini sağlamaktadır. Program’da bu iki beceriye yeterli düzeyde yer verilmiştir.

Türk Edebiyatı Programı’nda “kurmaca metindeki gerçeklikle yaşanan gerçekliğin karşılaştırılması becerisi” orta düzeyde yer almaktadır ($\bar{x} = 3,88$). Her iki konuya yer veren Türk Edebiyatı Programı bu beceriye öğretmen görüşlerine göre orta düzeyde değinmiştir. Günlük hayattan konuşulan dersler daha dikkat çekicidir. Elbette edebiyatta gerçek dışı konulara yer verilecektir. Bu tür konular hayal gücünün gelişmesini sağlamaktadır.

“Metnin kişisel olarak yorumlanması becerisi” Türk Edebiyatı Programı’nda orta düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 3,71$). Edebî metinler okuyucuya göre farklı şekillerde yorumlanabilir. Her eser okuyucu üzerinde değişik etkiler bırakır. Okuyan kişinin hayal gücüne göre değişik çağrışımların oluşmasını sağlar.

Türk edebiyatı derslerinde öğrencilerin kişisel yorumlarını yapması hem dile hâkimiyetin gelişmesi, hem de öz güvenin oluşması açısından önem taşımaktadır. Türk edebiyatı derslerinde olabildiğince çok metin yorumlarına yer verilmelidir.

Türk Edebiyatı Programı’nda “yazarın bakış açısının sorgulanması becerisi” orta düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 3,64$). Öğrenciler edebiyat derslerinde edebî metinler kadar o edebî metinleri yazan yazarları da yakından tanımalıdır. Eseri daha yakından tanımanın bir yolu da yazarını tanımak ve anlamaktır. Bu konuya Edebiyat Programı’nın yeterince yer vermediği görülmektedir. Program bu açıdan geliştirilmelidir.

Programda “metnin düşünce yapısını oluşturan öğelerin ayrılması becerisi” üzerinde orta düzeyde durulmuştur ($\bar{x} = 3,63$). Edebiyat derslerinde metin incelenirken her paragrafın ana düşüncesinden yola çıkılarak metnin açıklanması sağlanabilir. Ancak programda parçadan bütüne değil, bütünden parçaya doğru

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

inceleme yapıldığı görülmektedir. Metnin öğelere ayrılarak incelenmesi edebiyat öğretmenlerinin görüşlerine göre orta düzeydedir.

Türk Edebiyatı Programı'nda "metnin düzenlenişinin değerlendirilmesi becerisi" düşük düzeyde bulunmaktadır ($\bar{x} = 3,49$). Oysaki Program'da dokuzuncu sınıfta yazıldığı dönemi en iyi temsil eden metinlerin seçilmesine özen gösterilmelidir. Çünkü bu sınıfta amaç; edebî metinlerin özelliklerini ve nasıl incelenip, çözümlenmesi gerektiğini anlatmaktır. Yakın dönem Türk ve dünya edebiyatlarından seçilen metinler bu amacın gerçekleştirilmesi için daha uygun olacaktır (MEB 2005: 26).

Son olarak "metindeki ifadenin kesin olup olmadığının tartışılması becerisi" de düşük düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 3,26$). Bir metinde savunulan düşünce kesin doğru olabileceği gibi, doğruluğu göreceli de olabilir. Elbette tartışma yapılması hem eleştirel düşünme becerisinin gelişmesi açısından hem de öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini geliştirmeleri açısından önemlidir. Ancak bu becerinin açık bir şekilde ifade edilmemiş olması Program'da yeterince yer almamasına neden olmuş olabilir.

Tablo 3: 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda Yer Alan Eleştirel Düşünme Boyutunun Öğrenciler Tarafından Uygulanabilirliği

	Kesinlikle Katılıyorrum		Katılıyorrum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
21. Metnin temasını bularak temayla yaşanan gerçeğin karşılaştırılması sağlanmıştır.	19	19	51	51	18	18	10	10	2	2	3,75	,94
22. Tartışılan bir kavramın doğruluğu üzerinde kişisel düşüncelerin aktarılması sağlanmıştır.	13	13	46	46	20	20	18	18	3	3	3,48	1,02
23. Tartışılan kavramın olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konulması üzerinde durulmuştur.	12	12	37	37	29	29	18	18	4	4	3,35	1,03
24. Tartışılan konu üzerinde uzman görüşlerinin aktarılması önemsenmiştir.	2	2	25	25	26	26	35	35	12	12	2,70	1,03
25. Metni meydana getiren farklı öğelerin bir bütün oluşturduğunun belirlenmesine imkân sağlar.	16	16	42	42	23	23	15	15	4	4	3,51	1,05
26. Temayı destekleyen düşüncelerin olumlu veya olumsuz yönlerinin açıklanmasını sağlar.	8	8	38	38	27	27	24	24	3	3	3,24	1,00
27. Temel düşünceleri destekleyen yardımcı düşüncelerin doğruluğunun tartışılması sağlanır.	9	9	33	33	33	33	22	22	3	3	3,23	,99
28. Metindeki düşüncelerin nasıl organize edildiğinin tartışılması üzerinde durulmuştur.	4	4	30	30	31	31	32	32	3	3	3,00	,95
29. Yazarın metni nesnelleştirme yönteminin tartışılması sağlanmıştır.	4	4	24	24	29	29	36	36	7	7	2,82	1,00
30. Metni oluşturan geleneği değerlendirme üzerinde durulmuştur.	22	22	51	51	11	11	13	13	2	2	3,78	1,00

Tablo 3 incelendiğinde 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda yer alan eleştirel düşünme boyutunun öğrenciler tarafından uygulanabilirliği konusunda "metni oluşturan geleneği değerlendirme becerisi" üzerinde yüksek düzeyde durulmuştur ($\bar{x} = 3,78$). Edebî metinler oluşturuldukları toplumun geleneğini taşımaktadırlar. Bu nedenle her edebî metin aynı zamanda kendi toplumunun gelenek yapısı ve kültürü hakkında bilgi kaynağıdır. Metnin nasıl bir gelenek içinde oluştuğunun tartışılmasına Program'da geniş yer ayrılmıştır.

Türk Edebiyatı Programı'nda "metnin temasını bularak temayla yaşanan gerçekliğin karşılaştırılması becerisi" yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,75$). Metin okunduktan sonra, önce teması bulunmalıdır. Metinde anlatılmak istenen düşüncenin tespit edilmesinin ardından bu temanın gerçek yaşamla ilgili olup olmadığı tartışılabilir. Edebiyat öğretmenlerinin görüşlerine göre bu beceriye Program'da yüksek düzeyde yer verilmiştir.

"Metni meydana getiren farklı öğelerin bir bütün oluşturduğunun belirlenmesi becerisi" de programda yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,51$). 9. sınıfta öğrencilere metin türlerini kavratmak, her türlü metni yapı, tür olarak tanıtmak amaçlanmıştır. Sonraki yıllarda bu temel üzerine daha ayrıntılı bilgi verilmiştir. 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı dört üniteden oluşmaktadır. Bunlar; güzel sanatlar ve edebiyat, coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiiir), olay çevresinde oluşan edebî metinler ve öğretici metinlerdir (MEB 2005: 37-72). 9. sınıf, öğrencileri her türlü metinle karşılaştırma sınıfıdır. Öğrenciler bu sınıfta metin türlerini tanıdıkları zaman, diğer sınıflarda bu bilgilerini kullanabileceklerdir.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda "tartışılan bir kavramın doğruluğu üzerinde kişisel düşüncelerin aktarılması becerisi" yüksek düzeyde yer almaktadır ($\bar{x} = 3,48$). Her birey hayata bakışı, çevresi, aldığı eğitim doğrultusunda hayata farklı pencerelerden bakmaktadır. Dolayısıyla edebî metni okuyan kişilerin metne bakış açısı farklı olacaktır.

Bir başka beceri "tartışılan kavramın olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konulması becerisi"dir. Programda bu becerinin anketimize katılan edebiyat öğretmenlerinin görüşlerine göre orta düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{x} = 3,35$). Bu becerinin orta düzeyde yer alması diğer becerilerle benzerlik göstermesinden kaynaklanmış olabilir.

"Temayı destekleyen düşüncelerin olumlu veya olumsuz yönlerinin açıklanması becerisi" Program'da orta düzeyde yer almaktadır ($\bar{x} = 3,24$). Türk Edebiyatı derslerinde metin incelenirken tema öğrenciler tarafından tespit edilmelidir. Daha sonra temayı oluşturan unsurlar, ayrıntılı olarak incelenebilir. Temayı destekleyen düşüncelerin olumlu ya da olumsuz yönleri olabilir. Bu yönleri açıklayabilme becerisi programda orta düzeyde yer almıştır.

"Temel düşünceleri destekleyen yardımcı düşüncelerin doğruluğunun tartışılması becerisi" programda orta düzeyde yer almıştır ($\bar{x} = 3,23$). Edebî metinler temel düşünceyi destekleyen yardımcı düşüncelerden oluşmaktadır. Bu becerinin orta düzeyde ele alınması benzer çalışmaların programda bulunmasından kaynaklanmıştır denilebilir.

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Türk Edebiyatı Programı'na bakıldığı zaman "metindeki düşüncelerin nasıl organize edildiğinin tartışılması becerisi" orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,00$). Bu beceri daha önce bahsedilen "metni meydana getiren farklı öğelerin bir bütün oluşturduğunun belirlenmesi becerisi"yle benzerlik göstermektedir. Bu beceri Program'da yüksek düzeyde bulunduğu için, metindeki düşüncelerin nasıl organize edildiğinin tartışılması becerisine orta düzeyde yer verilmiştir.

Türk Edebiyatı Programı'nda "yazarın metni nesnelleştirme yönteminin tartışılması becerisi" düşük düzeyde ele alınmıştır ($\bar{x} = 2,82$). Edebî metinde anlatılan olay, yazar tarafından nesnelleştirilerek anlatılabilir. Metindeki olaylar her bireyin yaşamında karşılaşılabileceği olaylardan oluşabilir. Yazarın bunu sağlarken uyguladığı yöntemler hakkında tartışma yapılması etkinliğine Program'da düşük düzeyde yer verilmiştir.

Son olarak bu bölümde "tartışılan konu üzerinde uzman görüşlerinin aktarılması becerisi"nin Program'da düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{x} = 2,70$). Edebiyat dersleri hayatın içinden pek çok konunun tartışılabilirdiği ve çeşitli konularda bilgi edinme imkânının sağlandığı bir ders olması açısından sosyal bilimlerle ilgili dersler içinde farklı bir yere sahiptir. Böylesine önemli bir yönü olan edebiyat derslerinde tartışılan konu üzerinde uzman görüşlerinin aktarılmasının önemsenmesine, Program'da daha yüksek düzeyde yer verilmesine dikkat edilmelidir. Program'ın bu açıdan yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo 4: 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Boyutunda Yer Alan Metinlerin Metin-Yazar-Okuyucu İlişkisinin Değerlendirilmesinin Yeterliliği

	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{X}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
31. Metnin dilini değerlendirme önemsenmiştir.	22	22	49	49	12	12	10	10	7	7	3,69	1,13
32. Metin-yazar-okuyucu ilişkisini tartışma dikkate alınmıştır.	15	15	32	32	28	28	20	20	5	5	3,32	1,10
33. Metnin yazılış amacına ne ölçüde ulaştığı üzerinde durulmuştur.	14	14	29	29	23	23	27	27	7	7	3,16	1,17
34. Dönemleri belirleyen zihniyete yer verilmiştir.	24	24	58	58	5	5	7	7	1	1	4,07	,84
35. Metinde gözlemin etkisi önemsenmiştir.	21	21	43	43	25	25	11	11			3,74	,91
36. Metnin yazarının beslendiği kültür kaynakları üzerinde durulmuştur.	13	13	42	42	16	16	25	25	4	4	3,35	1,11
37. Sosyal hayatın metne yansıyış biçimi dikkate alınmıştır.	24	24	51	51	15	15	10	10			3,89	,88
38. Metnin yazarının toplumu etkileme derecesi önemsenmiştir.	14	14	32	32	23	23	25	25	6	6	3,23	1,15
39. Metnin yazarının toplumdan etkilenme derecesi ele alınmıştır.	12	12	50	50	23	23	13	13	2	2	3,57	,93
40. Metindeki kalıp ifadelerin metne katkısı vurgulanmıştır.	10	10	46	46	20	20	22	22	2	2	3,40	1,00

Tablo 4'e bakıldığında 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunda yer alan "metinlerin metin-yazar-okuyucu ilişkisinin değerlendirilmesinin yeterliliği konusunda dönemleri belirleyen zihniyete yer verilmesi becerisi" Program'da en yüksek düzeyde yer almıştır ($\bar{x} = 4,07$). Türk edebiyatı dersleri eserlerin işlediği konular, üslup ve yazarların bakış açıları gibi farklı nedenlerden ayrı dönemlerde incelenmektedir. Bu dönemlerin belirlenmesinde etkili olan düşünce yapısının incelenmesi öğretmen görüşlerine göre, uygulanmakta olan Program'da yüksek düzeyde ele alınmıştır.

"Sosyal hayatın metne yansıması biçimi becerisi" Program'da öğretmen görüşlerine göre yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,89$). Türk Edebiyatı derslerinde öğrenciler sosyal hayatta yaşanan olayları tartışmaktadır. Sosyal hayatla ilgili farklı konular derslerde işlenen metinlere yansımaktadır. Güncel konulardan bahsetmek ve öğrencilerin bu konular hakkındaki yorumlarını almak edebiyat derslerinde büyük önem taşımaktadır. Görüldüğü gibi Program'da bu beceriye gerektiği ölçüde yer verilmiştir.

"Metinde gözlemin etkisinin önemsenmesi becerisi" yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,74$). Edebî eserler yazılırken yazar, toplumu ve çevresinde yaşanan olayları gözlemlemektedir. Bu gözlem bilinçli yapılabildiği gibi, yazarın ister istemez etkilendiği olayları eserine aktarmasından da kaynaklanabilmektedir. Bu konunun tartışılması becerisi Program'da yüksek düzeydedir.

"Metnin dilini değerlendirme becerisi" de 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,69$). Metnin dilinin oluşmasında yazarın üslûbunun da etkisi vardır. Öğrencilerin metnin dili konusunda yorumlarda bulunması, eleştiri yapması daha sonra karşılaşacakları edebî eserlere bakış açılarını da etkileyecektir.

Türk Edebiyatı Programı'nda "metnin yazarının toplumdaki etkilenme derecesinin incelenmesi becerisi" orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,57$). Yazar, içinde bulunduğu kültürden dolayısıyla da toplumdaki etkilenmektedir. Edebiyat derslerinde incelenen metinlerde yazarın toplumdaki etkilenme derecesinin incelenmesi etkinliğine orta düzeyde yer verildiği görülmüştür.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda "metindeki kalıp ifadelerin metne katkısının vurgulanması becerisi" orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,40$). Türk dilini zenginleştiren unsurlardan olan atasözleri ve deyimler edebî metinlerde yer alabilmektedir. Bu tür kalıp ifadeler metinlerin anlatımının zenginleşmesini de sağlamaktadır. Öğrencilerin metinleri bu yönden de incelemesi gerekmektedir. Bu beceri öğretmen görüşlerine göre Program'da orta düzeyde ele alınmıştır.

"Metnin yazarının beslendiği kültür kaynakları üzerinde durulması becerisi" de Program'da orta düzeyde yer almıştır ($\bar{x} = 3,35$). Bir yazar sadece kendi yaşadığı toplumdaki ve coğrafyadan etkilenmemektedir. Yazarı etkileyen farklı unsurlar da olabilmektedir. Bu konunun incelenmesi Program'da orta düzeydedir.

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Türk Edebiyatı Programı'nda "metin-yazar-okuyucu ilişkisini tartışma becerisi" öğretmen görüşlerine göre düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,32$). Edebiyat derslerinde edebî metinlerin nasıl oluşturulduğunun araştırılması önem taşımaktadır. Yazar-okuyucu ilişkisi tartışılmalı ve yazarın edebî metni oluşturma serüveni incelenmelidir. Bu konunun Program'da daha fazla yer alması gerekmektedir.

"Metnin yazarının toplumu etkileme derecesinin değerlendirilmesi becerisi" Program'da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,23$). Metin okunduktan sonra öğrencilere metinden etkilenip etkilenmedikleri sorulmalı ve öğrencilerin düşünceleri alınmalıdır. Program'da metnin yazarının toplumu etkileme derecesinin değerlendirilmesi üzerinde daha çok durulması gerekmektedir.

Son olarak "metnin yazılış amacına ne ölçüde ulaştığı üzerinde durulması becerisi" de Program'da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,16$). Yazarın eseriyle anlatmak istedikleri ve verdiği mesajlar üzerinde durulması metnin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu beceriye Türk Edebiyatı Programı'nda daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Tablo 5: 9.Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Boyutunun Farklı Tekniklerle Uygulanma Yeterliliği

	Kesinlikle Katılıyorrum		Katılıyorrum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
41. Metindeki temayla ilgili olan ve olmayan hususları birbirinden ayırma sağlanmıştır.	8	8	26	26	27	27	34	34	5	5	2,98	1,06
42. Gerçek hayatta kurmaca metinlerden yararlanılıp yararlanılamayacağı üzerinde durulmuştur.	21	21	39	39	18	18	19	19	3	3	3,56	1,11
43. Metindeki düşüncenin nasıl geliştirdiği üzerinde durulmuştur.	12	12	48	48	19	19	18	18	3	3	3,48	1,01
44. Metnin yapısının özellikleri dikkate alınmıştır.	29	29	51	51	14	14	4	4	2	2	4,01	,88
45. Metnin diğer metinlerle ilişkisi vurgulanmıştır.	20	20	48	48	22	22	8	8	2	2	3,76	,93
46. Metnin anlatım özellikleri dikkate alınmıştır.	26	26	57	57	13	13	3	3	1	1	4,04	,77
47. Metnin dilini edebî kılan özellikler dikkate alınmıştır.	23	23	51	51	15	15	9	9	2	2	3,84	,95
48. Metnin döneminin kültürüyle ilişkisi üzerinde durulmuştur.	22	22	54	54	20	20	4	4			3,94	,76
49. Metin bir bütün olması bakımından ele alınmıştır.	20	20	49	49	22	22	8	8	1	1	3,79	,89
50. Kişilerin gerçek hayattan farklılıkları ele alınmıştır.	16	16	56	56	20	20	6	6	2	2	3,78	,85

Tablo 5 incelendiğinde 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun farklı tekniklerle uygulanma yeterliliği konusunda "metnin anlatım özelliklerinin dikkate alınması becerisi" yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 4,04$). Türk edebiyatı dersinde seçilen metinlerin hangi anlatım teknikleri kullanılarak yazıldığı incelenmelidir. Bu beceri öğretmen görüşlerine göre yüksek düzeydedir.

"Metnin yapısının özelliklerinin dikkate alınması becerisi" Program'da yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 4,01$). Metin incelenirken metnin yapısının özellikleri dikkate alınarak öğrencilerin yorum yapmalarına önem verilmelidir. Program'da bu beceri de yüksek düzeydedir.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda "metnin döneminin kültürüyle ilişkisi üzerinde durulması becerisi" yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,94$). Türk edebiyatı derslerinde işlenen metinler kültürümüze ve tarihimize ışık tutmaktadır. Bu yönüyle edebî metinler tarihî belge niteliği de taşımaktadır. Program'da bu becerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

"Metnin dilini edebî kılan özelliklerin dikkate alınması becerisi" de yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,84$). Edebî eserler incelenirken, nasıl bir üslup kullanılarak yazıldığının incelenmesi önem taşımaktadır. Eserin özellikleri üzerinde tartışılması öğrencilerin edebiyat eserlerinin hangi tekniklerle yazıldığını öğrenebilmeleri açısından önem taşımaktadır.

"Metnin bir bütün olması bakımından ele alınması becerisi" Program'da orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,79$). Metnin bütününde ne anlatıldığı ve metnin bütün olarak yorumlanması önemlidir. Bu beceriye Program'da orta düzeyde yer verilmiştir.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda "gerçek hayattaki kişilerle metinlerde anlatılan kişiler arasındaki farklılıkların ele alınması becerisi" de orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,78$). Edebî metinlerde kişiler gerçek hayattan seçilebildikleri gibi, kurmaca metinlerde kişiler hayal ürünü de olabilmektedir. Kişiler bu yönleriyle incelenmelidir.

"Metnin diğer metinlerle ilişkisinin vurgulanması becerisi" orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,76$). Üzerinde durulan metnin diğer metinlerle ilişkisinin incelenmesi iyi bir değerlendirme yapılması açısından önem taşımaktadır. Bu şekilde yapılan karşılaştırmalar öğrencilerin metni daha iyi anlamasını ve yorumlayabilmesini sağlayacaktır.

"Gerçek hayatta kurmaca metinlerden yararlanılıp yararlanılamayacağı üzerinde durulması becerisi" de Program'da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,56$). Hayal gücünü geliştirmede edebiyat derslerinin önemli bir yeri vardır. Bu konuya yer verilerek öğrencilerin değerlendirmeler yapması sağlanmalıdır.

"Metindeki düşüncenin nasıl geliştirildiği üzerinde durulması becerisi" Program'da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,56$). Yazarın metni anlatış şekli ve bunu

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

yaparken izlediği yolun tespit edilmesi metni daha iyi anlamak açısından önemlidir. Bu beceriye Program'da daha fazla yer verilmelidir.

“Metindeki temayla ilgili olan ve olmayan hususları birbirinden ayırma becerisi” Program'da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 2,98$). Metin incelenirken öğrenciler temayı belirlemelidir. Temanın tespit edilmesinin ardından temayla ilgili olan ve olmayan hususlar da belirlenmelidir. Bu beceriye öğretmen görüşlerine göre Program'da yeterince yer verilmemiştir.

Tablo 6: 9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Boyutunun Evrenselliğinin Değerlendirilmesi

	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
51. Metindeki kişilerin tutarlı olup olmadığı üzerinde durulmuştur.	8	8	44	44	26	26	16	16	6	6	3,32	1,03
52. Olay örgüsünün inandırıcı olup olmadığı üzerinde durulmuştur.	12	12	50	50	18	18	15	15	5	5	3,49	1,04
53. Gündelik hayata ait gerçekliğin nasıl değiştirildiği ele alınmıştır.	14	14	49	49	16	16	15	15	6	6	3,50	1,09
54. Metnin temasının evrensel olup olmadığı dikkate alınmıştır.	19	19	41	41	16	16	13	13	11	11	3,44	1,24
55. Anlatıcının anlatıklarının inandırıcı olup olmadığının tartışılması sağlanmıştır.	12	12	46	46	22	22	14	14	6	6	3,44	1,06

Tablo 6 incelendiğinde 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun evrenselliğinin değerlendirilmesi konusunda “gündelik hayata ait gerçekliğin nasıl değiştirildiğinin ele alınması becerisi” yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,50$). Gündelik hayatla edebî eserlerde işlenen hayat arasında bazı farklılıklar bulunabilmektedir. Bu konuların öğrencilerle tartışılması da edebiyat derslerinde önem taşımaktadır.

“Olay örgüsünün inandırıcı olup olmadığı üzerinde durulması becerisi” Program'da yüksek düzeydedir ($\bar{x} = 3,49$). Metnin bu konuda değerlendirilmesi öğrencilerin metinden etkilenip etkilenmediklerini de ortaya çıkaracaktır. Farklı yorumlar, öğrencilerin bakış açısını zenginleştirecektir.

“Metnin temasının evrensel olup olmadığının dikkate alınması becerisi” Program'da orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,44$). Sanat eserleri evrensellik taşıdıklarında değerleri daha da artmakta ve kalıcı oldukları görülmektedir. Bu yönün tespit edilmesi de önem taşımaktadır.

“Anlatıcının anlattıklarının inandırıcı olup olmadığının tartışılması becerisi” de Program’da orta düzeydedir ($\bar{x} = 3,44$). Edebî eserler yaşamın aynası olma özelliği taşımaktadır. Öğrencilerin yazarın inandırıcı olup olmadığı konusunu tartışmaları becerisi Program’da orta düzeydedir.

“Metindeki kişilerin tutarlı olup olmadığı üzerinde durulması becerisi” Program’da düşük düzeydedir ($\bar{x} = 3,32$). Bu beceri Program’daki diğer becerilerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Program’da düşük düzeyde yer aldığı söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı’nda metin seçiminin eleştirel düşünme becerisi açısından, kısmen yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca metni oluşturan öğelerin birbiriyle ilişkilendirilmesi, karşılaştırılması ve metnin dönemini temsil gücünün sorgulanmasının dikkate alınması görüşlerine öğretmenler katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Munzur (1999) tarafından gerçekleştirilen “Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme” adlı araştırmanın amacı 1996-1997 öğretim yılında okutulan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını inceleyerek, bu kitapları Millî Eğitim Bakanlığı’nın Türk Dili ve Edebiyatı dersinin amaçlarından birisi olarak belirlediği “eleştiri yapabilen vatandaşlar yetiştirme” amacını gerçekleştirilmeye katkısı açısından değerlendirmektir.

Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminin program, süre, öğrenci sayısı, amaç, yöntem, araç ve gereç, sınav, ölçme ve değerlendirme gibi konularda sorunları bulunmaktadır. En temel sorunları bile çözümlenememiş Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarıyla, eleştirel düşünme eğitiminin gerçekleştirilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Eldeki çalışmada ise yeni programda eleştirel düşünme eğitimine önceki programlara göre çok daha fazla önem verildiği tespit edilmiştir.

Öğretmen görüşleri açısından 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı’nın eleştirel düşünme boyutunun öğretmenler tarafından uygulanabilirlik düzeyinin, yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle yazıldığı dönemin kültür yapısıyla metin arasında ilişki kurulması üzerinde durulması ve olaya dayalı metinlerde temanın belirlenmesi üzerinde durulması görüşlerine öğretmenler katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Pithers ve Soden (2000)’in yapmış olduğu araştırmanın amacı; eleştirel düşünme konusunda yapılan araştırmaları bir bütün olarak incelemek ve bir araya getirmektir. Tüm eğitim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini nasıl geliştirebilecekleri tartışılmıştır. Ulusal hükümetlerin, şirketlerin ve eğitim sektörlerinin tümünde iyi düşünebilen, kişisel özelliklerini geliştiren bireylerin öneminin her geçen gün arttığına dikkat çekilmiştir. Bu makale sadece öğrencilerin

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

değil, öğretmenlerin de eleştirel düşünme yeteneklerine sahip olmaları gerektiğini kanıtlamaktadır.

Çelik'in (2010) yapmış olduğu çalışmada da eleştirel düşünme becerisini önce öğretmenlerin kazanması gerektiği belirtilmiştir. Çalışmada anket sonuçlarına göre, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'ndaki eleştirel düşünme yeterlilikleri ile eleştirel düşünmeyle ilgili eğitim almaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Eleştirel düşünme eğitimi alan öğretmenler programın bu boyutunu daha iyi uygulayabileceklerdir. Öğretmenlerin yetersiz oldukları konularda kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bunun için seminerlere, kurslara, konferanslara katılmaları gerekmektedir.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda yer alan eleştirel düşünme boyutunun öğrenciler tarafından uygulanabilirliği becerisi açısından kısmen yeterli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca metni oluşturan geleneği değerlendirme üzerinde durulması, metnin temasını bularak temayla yaşanan gerçekliğin karşılaştırılmasının sağlanması ve metni meydana getiren farklı öğelerin bir bütün oluşturduğunun belirlenmesine imkân sağlanması görüşlerine öğretmenler katıldıklarını belirtmişlerdir.

Demir (2006)'in yaptığı çalışmada ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine 1998 Sosyal Bilgiler Programı uygulanmıştır. Bu öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin öğrenim gördükleri okulun türüne göre farklı olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre; devlet okulu öğrencilerinin birçok eleştirel düşünme beceri alanında özel okul öğrencilerinden geri kalmadığı görülmüştür. Bu durum genel olarak düz anlatım ya da pasif öğrenci-aktif öğretmen şeklinde nitelenen eski programların doğal bir sonucu olarak yorumlanmıştır. Çünkü eski programlar özel okullara göre değişime daha kapalı olarak bilinen devlet okullarının öğretmenleri için daha uygundur denilebilir. Bunun sebebi öğretmenlerin yıllarca aynı özelliklerdeki programlara uygun eğitim öğretim faaliyeti yürütmelerinden kaynaklanmış olabilir. Devlet ve özel okul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri birbirlerine yakın düzeydedir. Bazı eleştirel düşünme beceri alanlarında devlet okulu öğrencilerinin daha yüksek eleştirel düzeyde olması da şaşırtıcı bir sonuçtur. Devlet okulu öğretmenlerinin öğrencilerde eleştirel düşünmeyi geliştirmede özel okul öğretmenlerinden daha başarılı oldukları söylenebilir.

Günhan ve Başer'in (2009) yapmış olduğu çalışmada ön test-son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Kullanılan deneysel yöntemde, deney grubu üzerinde etkisi incelenen yöntem " Probleme Dayalı Öğrenme" (PDÖ) dir. Kontrol grubunda ise "Geleneksel Öğretim Yöntemleri" kullanılmıştır. Araştırmada uygulanan yöntemlerin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri üzerindeki etkileri gözlemlenmiştir. Bu araştırma özel bir okulda 7. sınıfa devam eden 46 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda PDÖ yönteminin matematik dersinde öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Türk Edebiyatı derslerinde de

eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması için artık geleneksel öğretim yöntemlerinin dışına çıkılıp, yeni yöntemlerin uygulanması gerekmektedir.

9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunda yer alan metinlerin metin-yazar-okuyucu ilişkisinin değerlendirilmesi açısından yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Programda dönemleri belirleyen zihniyete yer verilmesi, sosyal hayatın metne yansıtış biçiminin dikkate alınması ve metinde gözlemin etkisinin önemsenmesi görüşlerine öğretmenler katıldıklarını ifade etmişlerdir.

McKendree, Small ve Stenning (2002)'in yapmış oldukları çalışmada öncelikle eleştirel düşünme hakkında teorik bilgiler verilmiştir. Son yıllarda öğretim programları oluşturulurken, düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi de hedefler arasındadır. Bu çalışmada araştırmacılar, sosyal olmak ve öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmeleri konusunda yapılan rehberlikte karşılaşılan sorunlar üzerinde durmuşlardır (McKendree, Small ve Stenning, 2002: 57-66). Bizim çalışmamızda da öğretmenler eleştirel düşünmenin uygulanmasında sıkıntılar yaşadığını belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın sonucuna göre; 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun farklı tekniklerle uygulanma becerisi açısından, yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Türk Edebiyatı Programı'ndaki metnin anlatım özelliklerinin dikkate alınması, metnin döneminin kültürüyle ilişkisi üzerinde durulması ve metnin dilini edebî kılan özelliklerin dikkate alınması görüşlerine öğretmenlerin katıldıkları görülmüştür. 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme boyutunun evrenselliğinin değerlendirilmesi becerisi açısından, kısmen yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, gündelik hayata ait gerçekliğin nasıl değiştirildiğinin ele alınması ve olay örgüsünün inandırıcı olup olmadığı üzerinde durulması görüşlerine öğretmenler katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Grosser ve Lombard (2008)'in yaptığı araştırmaya göre; bilişsel gelişime verilen önem esnasında kültürel bağlam gözardı edilmiştir. Bu çalışmada kültürel bağlamın göz ardı edilmesinden bahsedilir. Bu çalışma sonucunda bilişsel yeteneklerin geliştiği görülmüştür. Bu makalenin amacı; eleştirel düşünme yeteneklerinin geliştirilmesinde geleneksel ve bireysel olanın zıttı olan bir yaklaşım uygulayabilmektir. Değişik kültürlerden gelen öğrencilerin eleştirel düşünme yetenekleri arasındaki fark incelenmiştir. Bilişsel gelişim için yaşa ve büyümeye bağlı yöntemlerin üzerinde yaşa daha fazla önem verilmektedir. Ama bilişsel gelişimin kültürel yönü unutulmaktadır. Araştırmanın sonucunda; dünyanın çeşitli kültürlerinden gelen öğretmenlerin ve öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini yeterli şekilde geliştiremedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Grosser ve Lombard, 2008: 1364–1375). Eleştirel düşünme becerisi her bireyin kazanması gereken bir beceridir.

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu çalışma Çanakkale ilini kapsamaktadır. Türk Edebiyatı Programı'nın eleştirel düşünme açısından daha iyi değerlendirilebilmesi için, benzer bir çalışma daha geniş bir çevrede yapılabilir.

Eleştirel düşünme becerisini kazanan bireyler, yaşamları boyunca bu beceriyi kullanabileceklerdir. Eleştirel düşünme kişinin hayata farklı açılardan bakabilmesi ve kendini yenileyebilmesi gibi yönleriyle büyük önem taşımaktadır. Bu beceriyi kazanan öğrencilere rehberlik edecek öğretmenlerin de iyi yetişmiş olması gerekmektedir. Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini kazanmaları ve bu beceriyi öğrencilerine de aktarabilecek düzeye gelmeleri sağlanabilir.

Öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisini öğrencilerine kazandırmakta bir takım zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Bazı öğretmenlerin eleştirel düşünme konusunda kendilerini yeterli görmedikleri belirlenmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi için öğretmenlere eleştirel düşünme konusunda hizmet içi kurslar düzenlenebilir.

Öğretmenlerin bir kısmı yeni program konusunda yeterince bilgilendirilmemiştir. Bu nedenle yeni programın uygulanmasıyla ilgili eğitim seminerleri verilebilir.

Öğretmenler tarafından tespit edilen, 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı'nda yer alan eleştirel düşünme becerilerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar program geliştirme uzmanlarınca göz önünde bulundurulabilir.

Bu çalışmada sadece 9. sınıf Türk Edebiyatı Programı eleştirel düşünme açısından incelenmiştir. 10., 11. ve 12. sınıf Türk Edebiyatı Programları için de benzer çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmada öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Öğrenci algılamalarına dayalı olarak benzer çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada sadece eleştirel düşünme becerileri ile ilgili etkinlikler ele alınmıştır. Gerçekleştirilecek olan araştırmalarda diğer beceriler de (problem çözme becerisi, yaratıcı düşünme vb.) incelenebilir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Yapılacak benzer araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi farklı teknikler de kullanılabilir.

Bu çalışma devlet okullarında çalışan öğretmenlerle yapılmıştır. Benzer çalışmalar özel okullarda çalışan öğretmenlerle de gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Akbıyık, C. (2002). *Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S: 2007*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Apaydın, S. ve Çelik, G. (2010). *Ortaöğretim Fen, Matematik ve Sosyal Alanlar Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri*. 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 16-18 Eylül, Lefkoşa-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, s.265-266.
- Başaran, İ. E. (1983). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. A., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (1993) *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çelik, G. (2010). 9. Sınıf Türk Edebiyatı Öğretim Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, M. K. (2006). *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi,
- Dikbaş, Y. ve Hasırcı Kaf, Ö. (2008). "Öğrenme Stretijeleri Öğretiminin ve Ders İşlenişinde Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 70.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). "Aday Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri İle Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişki". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1).
- Gözütok, F. D. (2006). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Grosser, M.M. ve Lombard B.J.J. (2008). "The Relationship Between Culture and The Development of Critical Thinking Abilities of Prospective Teachers". *Teaching and Teacher Education*. 24, 1364-1375. www.elsevier.com/locate/tate. (Erişim Tarihi: 03.11.2009).
- Günhan, B ve Başer, N. (2009). "Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s.451-482.
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2006). "Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkiye Genel Bir Bakış". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, s. 76.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kürüm, D., (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Mckendree, J. Carol S. ve Keith S. (2002). *The Role of Representation in Teaching and Learning Critical Thinking*. *Educational Review*, 54 (1), 57-66. <http://dx.doi.org/10.1080/00131910120110884> (Erişim Tarihi: 16.12.2009)

9. Sınıf Türk Edebiyatı Programı'nın Eleştirel Düşünme Açısından
Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Munzur, F. (1999). *Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme (Edebiyat 1 ve 2 Örnekleri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Öner, S. (1999). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Eleştirel Düşünme ve Akademik Başarıya Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Pithers, R.T. ve Rebecca S. (2000). "Critical Thinking in Education: A Review", *Educational Research*, 42 (3), 237-249, <http://dx.doi.org/10.1080/001318800440579> (Erişim Tarihi: 17.12.2009).

Sönmez, V. (2002). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahinel, S. (2002). *Eleştirel Düşünme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Şen, Ü. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 1 (2), 70.

Şengül, C. ve Üstündağ, T. (2009). "Fizik Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri ve Düzenledikleri Etkinliklerde Eleştirel Düşünmenin Yeri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 237-248.

Titiz, M. T. (2001). *Ezbersiz Eğitim Yol Haritası*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

